

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.34:330.322

Андрусяк І. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті обґрунтовано необхідність залучення інвестицій для досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР). Охарактеризовано стратегічні рамки для приватних інвестицій на досягнення ЦСР, основні проблеми та можливі заходи для заохочення інвесторів. Проаналізовано ставлення інвесторів до врахування у своїй діяльності екологічного, соціального впливу та корпоративного управління (ESG), результати досліджень обсягів соціально відповідальних інвестицій. Визначено основні напрями інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, стратегічні рамки, соціально відповідальне інвестування, ESG-фактори.

Постановка проблеми. Кожна зі сфер людської діяльності на певному етапі потребує здійснення інвестицій. Нині, коли перед світовою спільнотою стоїть низка проблем глобального характеру, а саме: зміни клімату, зростання чисельності населення планети, збільшення масштабів бідності, нераціональне використання ресурсів, політичні проблеми, забруднення довкілля, проблеми з продовольчим забезпеченням, енергетична криза, проблеми у сферах освіти, охорони здоров'я тощо, – зростає необхідність у залученні інвестиційних ресурсів з боку держави та особливо приватного сектору з метою вирішення даних проблем. Окреслені екологічні, соціальні та економічні проблеми є об'єктом дослідження концепції сталого розвитку, яка розглядає їх комплексно і передбачає ефективну організацію та управління діяльністю всіх господарюючих суб'єктів в економічній, екологічній та соціальних сферах із залученням їх до соціальної відповідальності бізнесу з метою досягнення економічного зростання, забезпечення справедливого розподілу його результатів, створення умов для реалізації людського потенціалу без виснаження, деградації і забруднення при цьому довкілля для сучасного і майбутніх поколінь [1, с. 43].

Чергова конференція ООН зі сталого розвитку, яка відбудеться 25–27 вересня 2015 р., повинна затвердити Цілі сталого розвитку, завдання досягнення яких повинно стати першочерговим для світової спільноти протягом наступних 15 років [2]. Таким чином, доцільно говорити про актуалізацію питань інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мобілізація інвестиційних ресурсів і спрямування їх у сектори, що безпосередньо пов'язані зі сталим розвитком, є об'єктом обговорення на численних конференціях ООН. Зокрема, у доповіді про світові інвестиції ЮНКТАД 2014 р. інвестиції на досягнення цілей сталого розвитку є окремим питанням для всебічного аналізу. Міжнародні організації US SIF, Eurosif, GSIA, CFA Institute досліджують динаміку та тенденції соціально відповідального інвестування (SRI). Значна кількість зарубіжних і вітчизняних учених приділяли свою увагу дослідженню питань, що стосуються врахування екологічних, соціальних критеріїв, а також фактору корпоративного управління (ESG) у процесі здійснення інвестиційної діяльності та безпосеред-

ньо феномену соціально відповідальних інвестицій, зокрема: Д. Баюра, І. Васильчук, Е. Зарбафі, І. Краснова, М. Манслі, С. Мошенський, А. Плантінга, М. Саприкіна, О. Трегуб, Б. Шолтенс та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на важливість впровадження концепції сталого розвитку в усі сфери життєдіяльності людства, потребують детального вивчення та аналізу можливості мобілізації інвестиційних ресурсів задля досягнення цілей сталого розвитку. Це потребує визначення стратегічних рамок, основних проблем та можливих заходів для заохочення інвесторів. Відтак, важливо проаналізувати світові тенденції розвитку соціально відповідального інвестування і виокремити основні напрями інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Мета статті полягає у визначенні сучасних тенденцій та розкритті актуальних проблем інвестиційного забезпечення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення сталого розвитку потребує консолідації зусиль на міжнародному, національному та мікрорівні, а також перегляду інвестиційної політики. Організація Об'єднаних Націй пропонує план дій задля досягнення сталого розвитку шляхом реалізації конкретних завдань на період 2015–2030 рр., передаючи на розгляд та схвалення світової спільноти 17 цілей сталого розвитку (ЦСР):

1. Покласти край бідності в усіх її формах у всьому світі.
2. Викорінити голод, забезпечити продовольчу безпеку і поліпшення харчування, сприяти сталому розвитку сільського господарства.
3. Забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх у будь-якому віці.
4. Забезпечити рівний і справедливий доступ до якісної освіти, розширювати можливості навчатися протягом усього життя для всіх.
5. Досягти гендерної рівності та розширення прав усіх жінок і дівчат.
6. Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів та санітарії для всіх.
7. Забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного, сталого і сучасного енергопостачання.
8. Сприяти підтримуваному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та можливості мати гідну роботу для всіх.

9. Побудувати стійку інфраструктуру, сприяти всеосяжній і стійкій індустріалізації, стимулювати інновації.

10. Зменшити нерівність всередині країн і між ними.

11. Зробити міста та населені пункти відкритими, безпечними, життєствердними й стійкими.

12. Забезпечити сталі моделі споживання та виробництва.

13. Вжити термінових заходів у боротьбі зі зміною клімату та його наслідками.

14. Зберігати і раціонально використовувати океани, моря і морські ресурси в інтересах сталого розвитку.

15. Захищати, відновлювати та сприяти раціональному використанню екосистем суші, раціонально розпоряджатися лісами, боротися з опустелюванням, припинити й забезпечити зворотній хід у процесі деградації земель, зупинити процес втрати біорізноманіття.

16. Сприяти формуванню мирних і вільних від соціальних бар'єрів товариств в інтересах сталого розвитку, забезпечити доступ до правосуддя для всіх, створювати ефективні, підзвітні й інклюзивні установи на всіх рівнях.

17. Посилювати механізми реалізації сталого розвитку та активізувати глобальне партнерство та співробітництво у напрямі забезпечення сталого розвитку [3].

Відтак, досягнення поставлених Цілей сталого розвитку вимагає значних інвестиційних вливів. Згідно з даними ЮНКТАД, наведеними у Доповіді про світові інвестиції 2014 р., сукупні інвестиційні потреби тільки в країнах, що розвиваються, становлять від 3,3 до 4,5 трлн. дол. на рік на розвиток базової інфраструктури, забезпечення продовольчої безпеки, пом'якшення наслідків зміни клімату, розвиток сфер охорони здоров'я й освіти.

При цьому основна увага звертається на те, що фінансових можливостей держави недостатньо для задоволення потреб усіх секторів, що мають відношення до ЦСР, і саме тому необхідно створювати можливості для участі приватного сектору в фінансуванні заходів, що сприяють досягненню поставлених цілей. ЮНКТАД пропонує стратегічні рамки для приватних інвестицій на досягнення ЦСР, які охоплюють ключові завдання та можливі рішення у чотирьох основних напрямках:

- керівництво: визначення головних принципів і показників, активізація зусиль, забезпечення узгодженості в політиці;

- мобілізація: залучення фінансових ресурсів і переорієнтація фінансових ринків на здійснення інвестицій у напрямі досягнення цілей сталого розвитку;

- спрямування коштів: заохочення і сприяння здійсненню інвестицій у сектори, що мають відношення до ЦСР;

- віддача: максимізація переваг, які отримуються внаслідок реалізації цілей сталого розвитку, мінімізація ризиків.

Таким чином, розширення участі приватного сектору в досягненні ЦСР означає необхідність чіткого керівництва для того, щоб уникнути можливих проблем при мобілізації ресурсів, їх подальшому спрямуванні на сталий розвиток і максимізації позитивного ефекту від здійснених інвестицій. Основні проблеми та можливі заходи для кожного з елементів визначених стратегічних рамок представлені в таблиці 1.

Загалом, найбільш пріоритетними напрямками інвестиційного забезпечення сталого розвитку є: створення нового покоління стратегій та установ для стимулювання інвестицій; переорієнтування інвестиційних стимулів на ЦСР; посилення регіонального співробітництва та створення нових форм

Таблиця 1

Основні проблеми та можливі заходи [4, с. 185]

Стратегічні рамки	Основні проблеми	Можливі заходи
Керівництво	- необхідність формування чіткого розуміння цілеспрямованості та встановлення загальних критеріїв для розробки політики; - необхідність встановлення чітких цілей щодо активізації глобальних зусиль; - необхідність управління взаємозв'язками в рамках інвестиційної політики; - необхідність формування глобального консенсусу та забезпечення всеохоплюючого процесу	- узгодження комплексу керівних принципів для розробки інвестиційної політики, пов'язаної з ЦСР; - встановлення цільових орієнтирів для здійснення інвестицій на досягнення ЦСР; - забезпечення узгодженості в політиці та синергізму; - створення платформи за участю широкого кола зацікавлених сторін і механізму технічної підтримки за участю широкого кола установ
Мобілізація	- проблеми з впровадженням і поширенням нових рішень у сфері фінансування; - недоліки у функціонуванні глобальних ринків капіталу; - відсутність прозорості відносно результативності компаній у сфері сталого розвитку; - проблеми в структурі винагород/виплат для інвесторів	- створення сприятливих умов для генерування новаторських підходів до фінансування у ЦСР і відповідних ініціатив бізнесу; - створення або вдосконалення механізмів ціноутворення для врахування зовнішніх факторів; - заохочення ініціативи «Фондові біржі за сталий розвиток»; - проведення реформ на фінансових ринках
Спрямування коштів	- бар'єри для виходу на ринок; - відсутність інформації про інвестиційні проекти, пов'язані з ЦСР, ефективної презентації та популяризації; - неадекватне співвідношення ризику і доходності інвестицій, пов'язаних з ЦСР; - дефіцит експертних знань інвесторів у секторах, що мають відношення до ЦСР	- створення сприятливого інвестиційного клімату для здійснення інвестицій на ЦСР за умови забезпечення захисту суспільних інтересів; - розширення використання механізмів розподілу ризиків щодо інвестицій, пов'язаних з ЦСР; - створення нових систем стимулів і нового покоління установ для заохочення інвестицій; - налагодження партнерських відносин
Віддача	- низька здатність країн, що розвиваються, до освоєння інвестицій; - мінімізація ризиків, пов'язаних з приватними інвестиціями в секторах, що мають відношення до ЦСР; - необхідність мобілізації зусиль зацікавлених сторін та гармонізації переваг і недоліків; - відсутність належних інструментів для оцінки віддачі від інвестицій та подання звітності	- зміцнення виробничого потенціалу, підприємництва, технологічної бази, кваліфікації кадрів та ділових зв'язків; - створення ефективних регулятивних меж і стандартів; - раціональне управління, дієздатні установи, причетність зацікавлених сторін; - впровадження загального набору показників для оцінки віддачі від інвестицій на ЦСР, заохочення до інтегрованої корпоративної звітності

партнерства для заохочення інвестицій на досягнення ЦСР; розробка інноваційних фінансових механізмів і переорієнтація фінансових ринків; зміна глобального ділового мислення і розвиток знань у сфері інвестицій, пов'язаних з цілями сталого розвитку [4].

Найбільш відомим поняттям, яке характеризує інвестиції у сталий розвиток, є соціально відповідальне інвестування (Sustainable and Responsible Investing), яке передбачає: застосування принципів сталого розвитку в управлінні активами; врахування екологічних, соціальних та факторів корпоративного управління (Environmental, Social and Corporate Governance) при виборі об'єкта інвестування; створення позитивних соціальних змін, позитивний вплив на корпоративну поведінку, а також зниження негативного впливу на навколишнє середовище [5, с. 16; 1, с. 46].

Нині урізноманітнення інвестиційних підходів призвело до появи нових стратегій відповідального інвестування, зокрема, І. Васильчук пропонує типологізацію соціально відповідальних інвестицій, вирізняючи серед SRI три основні типи: сталі (Sustainable), відповідальні (Responsible) та інвестиції позитивного впливу (Impact) [6, с. 26]. Форум соціально відповідального інвестування у США (US SIF) дотримується трактування SRI як Sustainable, Responsible, and Impact Investing [7], а Європейський форум соціально відповідального інвестування (Eurosif) в основі SRI вбачає Sustainable and Responsible Investment [8]. І. Кривоноза зазначає, що дедалі частіше вживається термін «сталі інвестиції» (Sustainable Investment) у зв'язку з популяризацією концепції сталого розвитку, зокрема, використання фондів індексів сталого розвитку інвесторами при прийнятті рішень щодо здійснення вкладів, врахування внеску приватного сектору в сталий розвиток через оцінювання їх нефінансових звітів тощо [9, с. 17]. Тим не менш, основа дефініції SRI залишається незмінною – це вкладення коштів інвесторів, яке відбувається з урахуванням екологічних, соціальних критеріїв та фактору корпоративного управління з метою створення довгострокових конкурентних економічних переваг і здійснення позитивного впливу на суспільство та довкілля.

Глобальна асоціація фахівців з інвестицій CFA Institute з 26 травня по 5 червня 2015 р. провела онлайн-опитування щодо ставлення інвесторів до врахування у своїй діяльності ESG-факторів. В опитуванні взяли участь близько 1 325 членів асоціації (портфельні інвестори та професійні аналітики). 73% опитаних респондентів беруть до уваги ESG-фактори в процесі здійснення інвестиційного аналізу та при прийнятті інвестиційних рішень, зокрема, питання корпоративного управління – 64%, екологічні проблеми – 50% і соціальні питання – 49%. Відповідно, тільки 27% респондентів не цікавляться питаннями ESG. Найбільш важливі питання екологічного, соціального впливу та корпоративного управління представлено на рис. 1.

Таким чином, основні результати дослідження є наступними:

1. Найбільш значущими для інвесторів є питання, що стосуються відкритості роботи ради директорів, людського капіталу та регулювання оплати праці посадових осіб.

2. 63% респондентів зазначили, що врахування ESG-факторів при прийнятті інвестиційних рішень допомагає мінімізувати інвестиційні ризики, 44% учасників опитування надають таку інформацію на вимогу клієнтів/інвесторів і 38% вважають, що результативність у сфері ESG позитивно відображається у менеджменті якості.

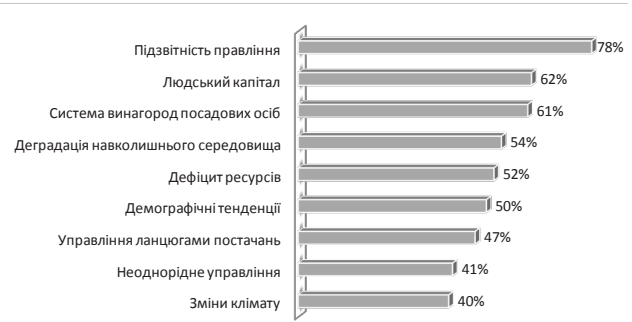

Рис. 1. Пріоритетні ESG-питання [10, с. 9]

3. Регіональний аналіз показав, що в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні ESG-питання враховують 78% опитаних, у країнах Європи, Близького Сходу та Африки – 74%, у Північній і Південній Америці – 59%.

4. 57% респондентів повністю інтегрували ESG в інвестиційний аналіз і процес прийняття рішень.

5. 61% опитаних погоджується з тим, що державні компанії мають щонайменше щороку звітувати щодо реалізації сталого розвитку згідно сучасних методик за всіма основними показниками. Більше того, 69% цих респондентів вважають, що така звітність повинна проходити незалежну аудиторську перевірку [11].

Дані висновки свідчать про підвищення рівня обізнаності громадськості та бізнесу щодо питань сталого розвитку та ефективності інвестицій у сталий розвиток. Підтвердженням цього є те, що обсяги соціально відповідального інвестування у світі постійно зростають. За даними US SIF, тільки за два роки обсяг SRI у США збільшився майже вдвічі (на 76%): на початку 2012 р. він становив 3,74 трлн. дол., у 2014 р. – 6,57 трлн. дол. Пріоритетними напрямками в екологічній сфері для інвесторів у 2014 р. є зміна клімату та забруднення довкілля, у сфері корпоративного управління значна увага приділена розробці більш строгих правил обрання членів правління, стосовно соціальної сфери – інвестори вимагають від компаній оприлюднення політичних витрат і встановлення рівних можливостей у пошуках роботи та працівників [12, с. 12]. У своєму дослідженні SRI 2014 Eurosif також відзначає зростання обсягів інвестицій у всіх напрямках: з 22,6% збільшення інвестицій у сталий розвиток і до 132% росту інвестицій позитивного впливу. Загалом у 2011 р. загальний обсяг соціально відповідальних інвестицій становив майже 11 трлн. дол., а у 2013 р. сягнув більше 19 трлн. дол. Лідерами SRI у Європі за результатами проведеного дослідження є Велика Британія, Франція, Нідерланди, Швейцарія [13, с. 34].

Глобальне дослідження стану соціально відповідального інвестування, проведене міжнародним альянсом GSIA (The Global Sustainable Investment Alliance), також ілюструє світові тенденції SRI у 2014 р. порівняно з 2012 р. (табл. 2) [14, с. 8].

Таблиця 2
Зростання обсягів соціально відповідальних інвестицій за регіонами, 2012–2014 рр. [14, с. 8]

Регіон	2012 р. (млрд. дол.)	2014 р. (млрд. дол.)	Темп зростання
Європа	8,758	13,608	55%
США	3,74	6,572	76%
Канада	0,589	0,945	6%
Австралія	0,134	0,18	34%
Азія	0,04	0,053	32%
Всього	13,261	21,358	61%

З таблиці 2 видно, що найбільш ефективними у сфері соціально відповідального інвестування є Європа, США і Канада, у яких зосереджено 99% глобальних SRI. Зростання обсягів соціально відповідальних інвестицій свідчить про усвідомлення інвесторами вигод та перспектив від впровадження та реалізації концепції сталого розвитку.

Висновки. Таким чином, очевидно є необхідність взаємодії державного та приватного секторів у досягненні цілей сталого розвитку. Визначені ООН 17 напрямів на майбутні 15 років є орієнтиром для світової спільноти, який вимагає розробки конкретних заходів для їхньої реалізації. На порядку денному урядів повинні стояти питання пошуку джерел залучення інвестиційних ресурсів і можливостей розширення участі приватного сектору в фінансуванні зусиль, направлених на досягнення ЦСР. Це можливо лише за умови раціонального управління для мобілізації ресурсів, їх ефективного спрямування у сектори, пов'язані зі сталим розвитком і максимізації позитивного ефекту від здійснених інвестицій. Відтак, не складе труднощів розробка конкретних заходів для уникнення можливих проблем інвестиційного забезпечення сталого розвитку, серед яких ЮНКТАД виокремив: розробку керівних принципів і показників для здійснення інвестицій на ЦСР, залучення широкого кола зацікавлених осіб і надання технічної підтримки, проведення реформ на фінансових ринках, пошук новаторських підходів у фінансуванні реалізації ЦСР та ініціатив бізнесу, створення сприятливого інвестиційного клімату для сталого інвестування, налагодження партнерських відносин у напрямі сталого розвитку, зміна глобального ділового мислення та ін.

Нині врахування інвесторами екологічного, соціального впливу та корпоративного управління стає більш масовим, і, відповідно, зростають обсяги соціально відповідальних інвестицій. Станом на 2014 р. тільки США здійснює близько 7 трлн. дол. інвестицій, вдвічі більше приходиться на європейські країни. Три чверті інвесторів і професійних аналітиків беруть до уваги ESG-фактори в процесі здійснення інвестиційного аналізу та при прийнятті інвестиційних рішень, зокрема, найбільш пріоритетними вважають питання підзвітності правління, людського капіталу, системи винагород виконавчих осіб. Не менш важливими для інвесторів є проблеми забруднення довкілля і зміни клімату.

Концепція сталого розвитку продовжує звертати до себе увагу світової спільноти, і главам держав, і приватному сектору потрібно долучатись до процесу змін, які стають все більш невідворотними, адже перемога за тими, хто не боїться змін і здатен їх перетворити у свою вигоду. Інвестиції у сталий розвиток створюють переваги для інвесторів, посилюють їх репутацію і відкривають нові можливості налагодження ефективного співробітництва з державою, у той же час позитивно впливаючи на суспільство і навколишнє середовище.

Відтак, подальшого дослідження і вирішення потребують питання розробки ефективної інвестиційної політики на рівні держави та підприємств, визначення можливих стимулів для реалізації цілей сталого розвитку, розгляду варіантів державно-приватного партнерства і формування системи показників для оцінювання результативності у сфері сталого розвитку. Крім того, потребують детального аналізу інвестиційні можливості України при виході на курс досягнення цілей сталого розвитку та залучення приватного сектору до даного процесу.

Список літератури:

1. Оробець І.В. Практика впровадження концепції сталого розвитку в управлінні підприємствами / І.В. Оробець // Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. праць. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – Вип. 29. – Ч. 2. – С. 43–48.
2. United Nations. The United Nations Sustainable Development Summit 2015 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.un.org/sustainabledevelopment/summit>.
3. Sustainable Development Knowledge Platform. Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Electronic resource]. – Access mode : <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
4. World Investment report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan // Switzerland : United Nations Publication, 2014. – 228 p.
5. Трегуб Е. Интерес, лежащий рядом / Е. Трегуб, М. Сапрыкина // Комп&ньоН. – 2012. – № 40(815). – С. 16–18.
6. Васильчук І.П. Теоретико-методологічні засади й еволюція концепції соціально відповідального інвестування / І.П. Васильчук // Бізнес Інформ. – 2015. – № 1. – С. 21–28.
7. US SIF. The Forum for Sustainable and Responsible Investment [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ussif.org>.
8. Eurosif. The European Sustainable Investment Forum [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.eurosif.org>.
9. Краснова І. Концепція сталого розвитку та вихід на ринки «сталих інвестицій» / І. Краснова // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 10. – С. 17–24.
10. Environmental, Social and Governance (ESG) Survey // CFA Institute, 2015. – 19 p.
11. CFA Institute. Press Release: Almost Three Quarters of Investment Professionals Use Environmental, Social & Governance Information When Making Investment Decisions [Electronic resource]. – Access mode : <https://goo.gl/iitN2q>.
12. Report On US Sustainable, Responsible and Impact Investing Trends 2014 // The Forum for Sustainable and Responsible Investment. – Bloomberg L.P., 2014. – 22 p.
13. European SRI Study 2014 // Eurosif A.I.S.B.L. – Brussel, 2014. – 72 p.
14. 2014 Global Sustainable Investment Review // Global Sustainable Investment Alliance. – Bloomberg L.P., 2014. – 32 p.

Андрусак И. В.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

В статье обоснована необходимость привлечения инвестиций для достижения целей устойчивого развития (ЦУР). Охарактеризованы стратегические рамки для частных инвестиций в достижение ЦУР, основные проблемы и возможные ответные меры для поощрения инвесторов. Проанализировано отношение инвесторов к учету в своей деятельности экологического, социального влияния и корпоративного управления (ESG), результаты исследования объемов социально ответственных инвестиций. Определены основные направления инвестиционного обеспечения устойчивого развития.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционное обеспечение, устойчивое развитие, цели устойчивого развития, стратегические рамки, социально ответственное инвестирование, ESG-факторы.

Andrusiak I. V.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

INVESTMENT IMPLEMENTATION TRENDS AND CHALLENGES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary

The paper substantiates the necessity of attracting investment to achieve the sustainable development goals (SDGs). A strategic framework for private investment in the SDGs, the key challenges and possible policy responses to encourage investors are highlighted. The study examines the investor reaction to integration in its activity the environmental, social and governance (ESG) factors, the amount of sustainable and responsible investment. The outcomes put forward the main directions of investment support for sustainable development.

Keywords: investment, investment support, sustainable development, sustainable development goals, strategic framework, sustainable and responsible investing, environmental, social and corporate governance.

УДК 330.3

Балик У. О.

Національний університет «Львівська політехніка»

Колісник М. В.

Волинський інститут економіки та менеджменту

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

В статті розглянуто концепцію глобальних ланцюгів створення вартості, визначено їх роль та місце в контексті глобалізації економічних процесів. Доведено, що дана концепція ефективна при аналізі міжнародної торгівлі в ланцюгах створення вартості, які містять в собі повний спектр видів економічної діяльності. Вони необхідні для вироблення товару, його концептуального бачення із врахуванням дизайнерських рішень, вибору джерел сировини і напівфабрикатів для виробництва, його маркетингу, дистрибуції та післяпродажної підтримки кінцевого споживача.

Ключові слова: ланцюг створення вартості, глобалізація, постачальник, фірма-лідер.

Постановка проблеми. Перманентне стирання адміністративних кордонів, яке відбувається між різними країнами за допомогою чи безпосередніх іноземних інвестицій, чи міжнародних субконтрактів, поглибило взаємозалежності та функціональну інтеграцію міжнародної економіки. Поряд із цими процесами зростає також свідомість, що користі від глобалізації розподіляються нерівномірно. В цьому контексті в усіх дослідженнях, тематика яких тією чи іншою мірою стосується економічного розвитку територій, повинен бути присутній аналіз впливу глобалізації на такий розвиток. Конструкція, яка є оптимальною до застосування такого роду аналізу і водночас відіграє роль знаряддя процесу глобалізації, є так звані глобальні ланцюги створення вартості.

Протягом останніх років багато науковців, котрі спеціалізуються на тематиці міжнародної торгівлі, у своїх роботах почали робити наголос на тому, що міжнародна торгівля товарами і послугами не повинна сприйматися виключно як сума окремих, не пов'язаних між собою ринкових трансакцій. Вагома частина міжнародної торгівлі реалізується не за допомогою чисто ринкових відносин незалежних господарюючих суб'єктів, а радше у внутрішніх рамках транснаціональних корпорацій або ж через такі організаційні форми, які об'єднуються у різномірні мережі, які отримали назву глобальних ланцюгів створення вартості. Емпіричні дослідження глобальних ланцюгів створення вартості засвідчують критичну важливість ролі, яку відіграють у побудові та функціонуванні таких ланцюгів так звані фірми-лідери. Такі фірми зазвичай де-юре розміщуються в високорозвинених країнах, і до них відносяться не лише міжнародні виробники, але також крупні торговельні мережі або «виробники без фабрик» – підприємства, які забезпечують увесь маркетинговий процес щодо того чи іншого товару,

окрім безпосередньо ланки виробництва, яку «закриває» зовнішній партнер (як правило, із таких країн, як Китай, Бангладеш, Індонезія, Пакистан та ін.). Саме фірми-лідери мають вирішальне слово в глобальних ланцюгах щодо того, що саме, в який спосіб, коли та ким має бути вироблено.

Якщо глобалізацію сприймати у вузькому сенсі – як функціональну інтеграцію розрізнених видів діяльності, розпорочених по цілому світі, то в такому сенсі глобальні ланцюги створення вартості де-факто інституціоналізують організаційні форми, які приймає така інтеграція. Концепція глобальних ланцюгів створення вартості розширює межі управлінських зусиль із виключно виробничого процесу на весь спектр компетенцій і, таким чином, дозволяє зрозуміти, як виглядає організування та управління глобальними мережами підприємств. Такий підхід допомагає зрозуміти те, в який спосіб розподіляються користі від глобалізації, хто у цьому процесі програє чи виграє, а також яким чином можна збільшити кількість тих останніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та світовій практиці, а також у науковому вимірі накопичений значний досвід у сфері аналізу процесів глобалізації економіки. Однак інструментарій, який для цих цілей пропонує концепція глобальних ланцюгів створення вартості, лише починає отримувати визнання в наукових колах та серед практиків. Зокрема, цьому питанню значну увагу приділено в працях таких вчених, як Г. Джерефі та Дж. Хамфрі [1; 2] (визначено основні постулати концепції, форми влади, які використовуються при управлінні ланцюгами створення вартості), Т. Хопкінс та І. Валерштейн (визначено основні постулати економічного розвитку в умовах формування глобальної економіки), А. Ігнатюк (здійснено аналіз залучення країни до глобальних ланцюгів створення